

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η γειτονιά του ποταμού

Η γειτονιά της Ειλένκως ήταν κοντά στο ποτάμι. Οι άνθρωποι της φτωχιάς. Οι πιο πολλοί περιβολάρηδες που είχαν τους μπαξέδες τους εκεί κοντά, στην απέναντι όχθη του ποταμού. Οι αυλές των σπιτιών τους ήταν γεμάτες από ξέζευτα κάρα, ζώα και λογής λογής γεννήματα. Ξερά καλαμποκόφυλλα, μεγάλες γλυκοκολοκύθες, καρπούζια, μπάλες από χορτάρι. Ψηλά στην άκρη του λόφου, έφταναν κρεμασμένα στους βράχους τα τελευταία χαλάσματα του Κάστρου και μέσα από κείνα ξεπρόβαλλε επιβλητικό το καμπαναριό του Άη Σωτήρα με τη μεγάλη μολυβένια καμπάνα. Κτυπούσε δυνατά, βυζαντινά.

Πιο κει ήταν η παλιά ξύλινη γέφυρα, που έσμιγε τις δυο όχθες του ποταμού. Τα σαπισμένα της θεμέλια δύσκολα άντεχαν το πολύ βάρος. Μόνο άνθρωποι και κάρα περνούσαν αγγύστα.

Λίγο μακρύτερα ήταν τα μπορντέλα. Πέντ' -έξι σπίτια στη σειρά, ομοίομορφα κτισμένα, με τους τοίχους απέξω ασβάντιστους και κοκκινόχρωμα απ' το κεραμιδί του γυμνού τούβλου. Εκεί ζούσαν τα «κορίτσια», οι πρόστυχες όπως τις έλεγαν στη γειτονιά. Πιο πέρα, λαξεμένο σ' έναν απότομο βράχο, ήταν το ξωκκλήσι της Αγίας Πέτρας. Γιόρταζε κάθε χρόνο, την Πέμπτη μετά το Πάσχα. Μοναχά κείνη τη μέρα άναβε το καντήλι του. Τον άλλον καιρό έμενε πάντοτε σβηστό. Ποιος να το άναβε έτσι ξέμακρα που ήταν, χωμένο μέσα στο βρά-

χο σαν απάτητη γερακοφωλιά, με τα σκαλιά του σκαμμένα ανάμεσα σε πέτρες και χώματα, μικρά, ίσα που να χωράει ανθρώπινη πατημασιά.

Κι ύστερα, εκείνη η γειτονιά δεν ήταν καλό πέρασμα για γυναίκες. Είναι πρόστυχη γειτονιά, έλεγαν όλες με φόβο κι αποτροπιασμό. Τις νύχτες εκεί κυκλοφορούσαν μόνο άντρες που πήγαιναν ή γύριζαν απ' τα μπορντέλα. Άλλοι μεθυσμένοι, άλλοι μερακλωμένοι, άλλοι μαχαιροβγάλτες. Κι όσο για την ημέρα, σε κείνη τη γειτονιά κυκλοφορούσε ο ιός της ανηθικότητας, μεταδοτικός κι επικίνδυνος, όπως ήθελαν να πιστεύουν με αφέλεια αλλά κι υποκρισία.

Εκεί που άρχιζε ο δρόμος για τις ταμπάνες ήταν ο γυφτομαχαλάς. Τα σπίτια του δίπλα στο ποτάμι. Μικρά, κτισμένα πρόχειρα και βαμμένα πολύχρωμα. Γαλάζια, καφετιά, κίτρινα, ροζ. Ένας μαχαλάς χαρούμενος, με πολλά παιδιά, άκακους μικροκαυγάδες κι ατέλειωτα τραγούδια. Οι περισσότεροι κατσίβηλοι ήτανε ψαράδες στο ποτάμι, και στέκι τους καλό για τις ώρες της ανάπαυσης ο «Ταρσανάς», το καφενείο του Χαρίτου. Δίπλα στο ποτάμι κι αυτό. Χρόνια εκεί ριζωμένο. Στην τσιμεντένια βεραντούλα του, ξεφόρτωναν κάθε πρωί τα ψάρια τους οι ρωμιόγυφτοι ψαράδες. Σαζάνια, γουλιανοί, λαυράκια ποταμίσια. Η Φωτούλα άκουγε το θόρυβο που έκαναν οι ποταμόβαρκες γυρίζοντας απ' το ψάρεμα. Ξεχώριζε τη φωνή τού Καραφύλλη. Τραγουδούσε όμορφα. «Ο Καραφύλλης είναι», έλεγε. «Πηγαίνει στον “Ταρσανά”». Πέταγε από πάνω της τα στρωσίδια, σηκωνόταν γρήγορα απ' το παλιосυντίρι της κι έτσι άνηφτη όπως ήταν έπαιρνε το δρόμο για το καφενείο του Χαρίτου. Έτρεχε χαρούμενη δίπλα δίπλα με το ποτάμι για να φτάσει τη βάρκα του. Κι έδερνε ο πρωινιάτικος αγέρας τα κοκκινισμένα της μάγουλα κι απλώνονταν τα μακριά μαλλιά της σαν σύννεφο δακτυλιδένιο. «Καραφύλληρη, Καραφύλληρη, έρχομαι», φώναζε και βούλιαζαν τα γυμνά της ποδαράκια στη μουσκεμένη ακρο-

ποταμιά αφήνοντας πίσω της τα χνάρια της μικρής πατημασιάς της. Όταν έφτανε λαχανιασμένη στον «Ταρσανά», τα ψάρια σπαρταρούσαν ζωντανά ακόμα πάνω στο τσιμέντο της βεραντούλας του. Ύστερα έπαιρναν το δρόμο για τα ψαρομάγαζα του Κουκουρίκα και του Μαργαρίτη. Τα μικρά περασμένα σε βούρλα, τα μεγαλύτερα αραδιασμένα σε κάτι παλιές ψαροκασέλες. Ο κυρ Χαρίτος, με το παντελόνι του πεσμένο χαμηλά, κάτω απ' τη φουσκωμένη κοιλιά του, στεκόταν όρθιος, μπροστά απ' την πόρτα του καφενείου και με ύφος εποπτικό, σαν παραποτάμιος λιμενάρχης, παρακολουθούσε τη διαδικασία της δημοπρασίας. Η Φωτούλα άνοιγε το στόμα της μια πιθαμή. Τ' αγουροξυπνημένα της μάτια σπίθιζαν, βλέποντας τα ψάρια να προσπαθούν με απελπισμένα κτυπήματα να επιζήσουν έξω απ' το γλυκόνερο βασιλείό τους.

— Ζωντανά είναι; ρωτούσε τον Χαρίτο.

— Ζωντανά είναι, αλλά τώρα όπου να 'ναι θα ψοφήσουν, της απαντούσε εκείνος καλόκαρδα. Ζουν, μουρή Φωτούλα, τα ψάρια στη στεριά;

Ζάρωνε λυπημένα το γουστόζικο μουτράκι της.

— Δεν ζούνε, ε; Θα ψοφήσουν τα καημένα.

Σαν τέλειωνε το παζάρεμα, ο Καραφύλλης έπαιρνε μια χάρτινη σακούλα, έβαζε λίγα ψάρια μέσα και της τα 'δινε.

— Πάρ' τα, μουρή Φωτούλα, να τα πας στη γιαγιά σου να τα τηγανίσει.

Ο Καραφύλλης ήταν ο πιο καλός ψαράς. Και καλός νοικοκύρης. Είχε στο σπίτι του την εικόνα του Αγίου Αθανασίου και η γυναίκα του η Βαή κάθε χρόνο, ανήμερα στη γιορτή του, έκανε το «κουρμπάνι».

— Να προσέχεις τ' αγκάθια, τη συμβούλευε ο Χαρίτος. Μην κάτσει κανένα στο λαιμό σου και πνιγείς.

Η Φωτούλα άρπαζε τη σακούλα απ' τα χέρια τού ψαρά κι έτρεχε χαρούμενη για το σπίτι της, απ' τον ίδιο δρόμο του

ποταμού, πατώντας ένα ένα, σαν παιγνίδι, τα φρέσκα σημάδια της πατημασιάς της πάνω στην αμμουδιά.

Άφηνε τα ψάρια ασφαλισμένα στο φανάρι της κουζίνας κι έβγαινε στο δρόμο που ήτανε γεμάτος από παιδιά. Τα πλησίαζε, γυρεύοντας τη συντροφιά τους.

— Τι παίζετε; τα ρωτούσε. Θα με παίζετε και μένα;

Ξεμύτιζαν τότε απ' τις πόρτες και τα παραθύρια οι μανάδες φωνάζοντας, όλες μαζί, λες από κάποιο παράγγελμα:

— Αντωνάκηρη, Πουπούλααα, Βαγγελάκοοο, τι σε είπα εγώ; Μ' αυτό το πίτσκιο δεν θέλω να παίζεις. Κουνούσαν τα χέρια τους απειλητικά.

— Έλα γρήγορα μέσα, γιατί θα βγω γω έξω και τότε να δεις...

Παρατούσαν τα παιδιά στη μέση το παιγνίδι τους κι έτρεχαν φοβισμένα κατά τα σπίτια τους. Έτρεχε κατόπι τους και η Φωτούλα. Τραβούσε τα φουστάνια των κοριτσιών, έπιανε τις άκρες απ' τα παντελονάκια των αγοριών: «Κάτσε, μουρή Πουπούλα, να παίζουμε, κάτσε, μουρή Αντωνάκη...» τα παρακαλούσε. Όμως τα παιδιά χάνονταν γρήγορα από κοντά της. Έμπαιναν στα σπίτια τους κι αυτή έμενε μοναχή της στον έρημο δρόμο. Προσπαθούσε να σιάξει τις ομάδες του τζαμιού, πηδούσε με τα γυμνούλια ποδαράκια της το κουτσό μονολογώντας, έριχνε και ξανάριχνε το τσιλίκι, ώσπου πια κουραζόταν. Καθότανε στο κατώφλι του σπιτιού της κι άρχιζε να σιγοτραγουδάει λυπημένα. Εκεί την έπιανε το παράπονο.

— Δεν με παίζουν τα παιδιά στο μαχαλά γιατί είμαι πίτσκιο, έλεγε στη γιαγιά της την Ειλένκω σαν γύριζε το κοινόβραδο απ' τους μπαξέδες. Τι θα πει, γιαγιά, πίτσκιο;

Η Ειλένκω έσκυβε το κεφάλι της.

— Δεν ξέρω. Παιδιακίσια λόγια να μην ακούς.

Και για να μη γυρίζει στους δρόμους, την έπαιρνε μαζί της στους μπαξέδες να μαζεύει ζαρζαβατικά.